

OHRANJANJE BOGASTVA **KOČEVSKIH GOZDOV**

// Irena Bertonec in Tina Kotnik

V gospodarskih gozdovih pogosto primanjkuje plodnosnih vrst, ki so prehranska baza za gozdne kure.
foto: **Marjan Artnak**

Za trajnostno ohranjanje populacij ciljnih vrst gozdnih ptic bo treba izboljšati njihove prehranske možnosti, vzpostaviti mirne cone ter izobraziti ključne deležnike.

Kočevsko je naše največje in najbolj gozdnato območje Natura 2000, ki po površini obsega nekaj več kot 100 km². Za območje so značilni dinarski jelovo-bukovi in bukovi gozdovi na kraški podlagi. V tem biotsko raznovrstnem okolju so se poleg medveda, volka in risa, številčne jelenjadi, srnjadi in drugih vrst živali ohranile redke in ogrožene vrste ptic, vezane na obsežne gozdne sestoje, kot so triprsti (*Picoides tridactylus*) in belohrbti detel (*Dendrocopos leucotos*), gozdni jereb (*Bonasa bonasia*) ter divji petelin (*Tetrao urogallus*). Posebnost tega območja je tudi gnezdišče belorepca (*Haliaeetus albicilla*) v okolici Reškega jezera pri Kočevski Reki, ki je prvo gnezdišče tega orla v Sloveniji.

Trajnostno ohranjanje teh vrst ogrožajo človeške motnje v prostoru ter nezadostno upoštevanje njihovih potreb pri gospodarjenju z gozdovi. Za izboljšanje razmer zanje v okviru projekta »Ohranjanje območij Natura 2000 Kočevsko« (kratko LIFE Kočevsko) nadgrajujemo dosednji sistem upravljanja območja. V prvem letu trajanja projekta smo s pomočjo zunanjih izvajalcev zbrali podatke o trenutnem stanju ciljnih vrst ptic ter stanju kraških jam na Kočevskem, ki niso odprte za javnost.

KAKO KAŽE DETLOM?

Obe vrsti detlov smo s pomočjo metode predvajanja zvočnega posnetka teritorialnega bobnanja in oglašanja popisali na skupno več kot 300 točkah. Populacijo triprstega detla smo ocenili na 30 do 40 parov. Gostote so v primerjavi z drugimi območji v Sloveniji in Evropi precej nizke. Za obstoj te vrste so ključne stare in odmrle jelke na nadmorskih višinah več kot 800 m, saj se prehranjuje z ličinkami lubadarjev in hroščev, ki vrtajo v odmrli les iglavcev.

Belohrbti detel je vezan na pretežno bukove gozdove z večjim deležem starih, debelih odmrlih dreves listavcev (predvsem bukve), v katerih živi njegova hrana. Populacijo te vrste smo ocenili na 40 do 50 parov, gostota pa je prav tako nizka. Oba detla sta ogrožena zaradi premajhnega deleža odmrlega drevja in razdrobljenosti življenjskega prostora, kar je posledica večje intenzivnosti gospodarjenja z gozdovi.

VEČ ODMRLE LESNE MASE

Med potekom projekta bomo izboljšali pogoje za obe vrsti detlov z ukrepi za povečevanje odmrle lesne mase, med drugim z obročkanjem listavcev. Gre za poseg v deblo, natančneje skorjo drevesa, s katerim drevo oslabimo in na ta način pospešimo njegovo odmiranje. Vzpostavili bomo tudi nove ekocelice (manjše dele gozdnega prostora, prepučene naravnemu razvoju, namenjene izboljšanju njegove pestrosti in življenjskih okolij vrst) ter z zakupom starih, odmirajočih dreves (t. i. habitativnih dreves) odložili oz. preprečili njihov posek in jih na ta način ohranili v gozdu. Dolgoročno povečanje odmrle lesne mase bomo dosegli z nadaljevanjem načrtnega puščanja odmrle lesne mase v gozdu ter z izobraževanjem gozdarjev kot tudi splošne javnosti o pomenu odmrle lesne mase.

SPREMENJENO GOSPODARJENJE ZA GOZDNE KURE

Zaradi sprememb v gospodarjenju z gozdovi izginjata divji petelin in gozdni jereb. Primanjkuje predvsem vrzeli v gozdu, kjer bi se lahko razrasle plodnosne zeli in jagodičje za prehrano, gozdna zarast pa je premalo pestra in razgibana. Dodatno težavo predstavljata povečano število plenilcev

LIFE
KOČEVSKO

Projekt **LIFE** Kočevsko poteka od 1. 9. 2014 do 28. 2. 2019, vodilni partner pa je Občina Kočevje. Poleg Zavoda za gozdove Slovenije sta partnerja še Zavod RS za varstvo narave in Ljudska univerza Kočevje. Projekt se izvaja v okviru finančnega mehanizma LIFE+, sofinancira pa ga Ministrstvo za okolje in prostor. Več informacij o projektu lahko najdete na spletni strani <http://www.life-kocevsko.eu>.

Odmrila drevesa listavcev, predvsem bukve, so z vidika zagotavljanja hrane **BELOHRBTEMU DETLU** (*Dendrocopos leucotos*) v gozdu zelo pomembna.
foto: Marjan Cigoj

talnih gnezd in divjadi (slednje zaradi krmljenja), ki objedajo plodonosne rastlinske vrste. Pri popisu divjega petelina se je stanje pokazalo za kritično, saj smo prisotnost vrste zabeležili samo na enem od štiridesetih rastišč, ki so bila aktivna leta 1980. Pri sistematičnem popisu gozdnega jereba smo v letu 2015 popisali 12 zasedenih teritorijev, dodatnih osem lokacij pa smo našli naključno. Za izboljšanje prehranskih razmer nameravamo vzpostaviti poseke v velikosti enega hektarja, na manjših ograjenih površinah posaditi plodonosno drevje ter ga ustrezno zaščititi pred rastlinojedo divjadjo in vzpostaviti mirne cone z zaporami posameznih gozdnih cest.

MIRNA CONA ZA BELOREPCA

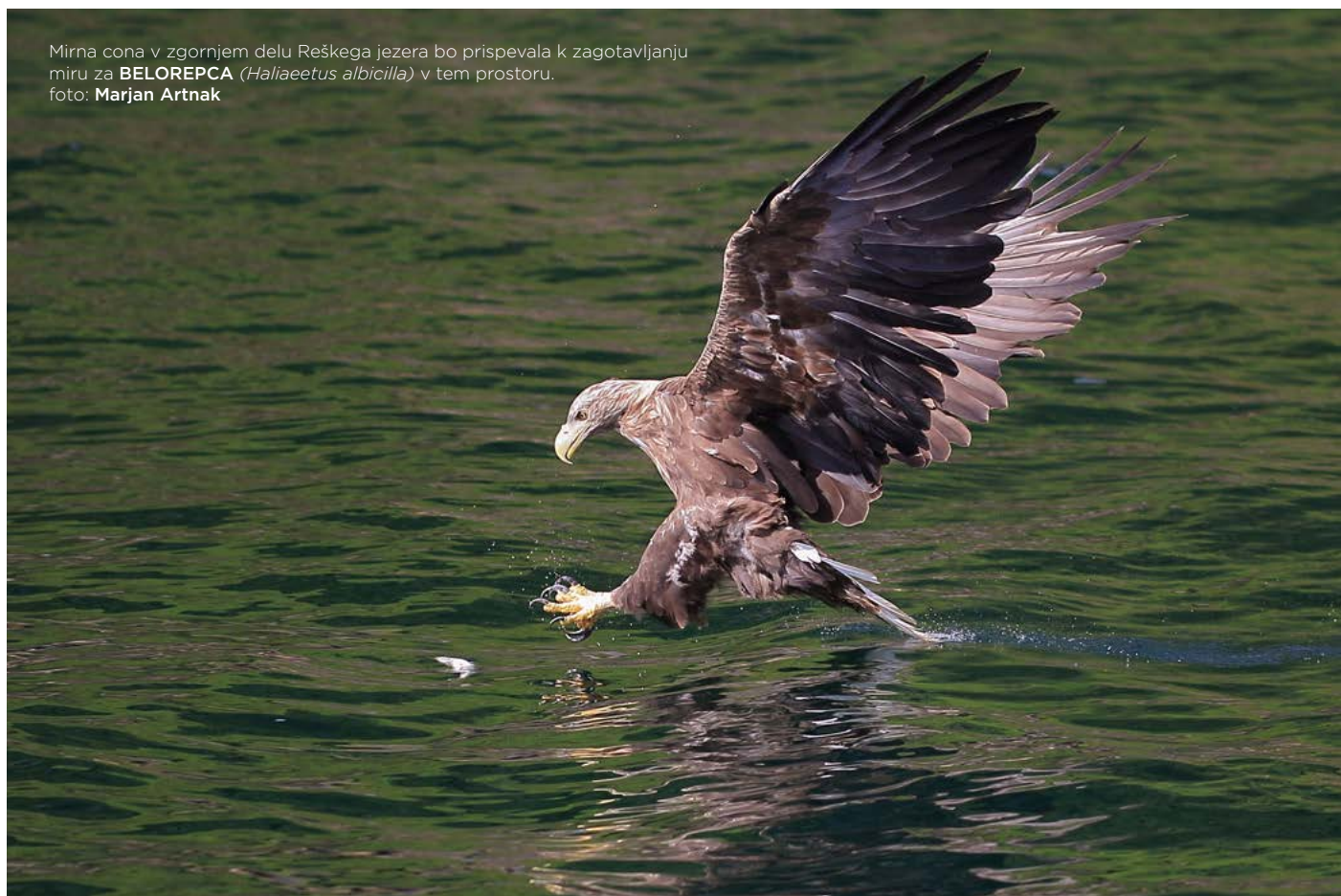
Edini par belorepca, ki živi na Kočevskem, je pred dvema letoma opustil svoje staro gnezdo v bližini Kočevske Reke. Vzrok za to so bile verjetno motnje v bližini gnezda (opazovanje para v gnezdu, fotografiranje, preleti zračnih plovil, nabiranje gob ter čolnarjenje in ribolov). Za odpravo motenj bomo vzpostavili mirno cono v zgornjem delu Reškega jezera, obiskovalce pa bomo z učno potjo usmerili na nove, nemoteče opazovalnice v spodnjem

delu jezera. S pomočjo videonadzora bomo spremljali gnezdo belorepca ter obenem vzpostavili nadzor nad dogajanjem v okolici gnezda. Z namenom izboljšanja orlovih prehranskih razmer bomo vzpostavili tudi zimsko krmišče, založeno z mrhovino v zimskih mesecih.

IZOBRAŽEVANJE JAVNOSTI

Z namenom izobraževanja občanov (in tudi širše) o pomenu območja Natura 2000 Kočevsko smo opremili Orlovo sobo v kulturnem domu v Kočevski Reki, kjer si bodo obiskovalci lahko ogledali lesene makete ciljnih vrst ptic v naravni velikosti, kratek video o projektu ter posnetke dogajanja na gnezdu belorepca. Kulturni dom in z njim Orlova soba bo tudi izhodišče učne poti, ki bo obiskovalce popeljala po gozdnem rezervatu Jezero ob južnem robu Reškega jezera pri Kočevski Reki do opazovalnic jezera. Zdi se nam pomembno, da se za zagotavljanje usklajenih in trajnih rešitev povežemo in sporazumevamo z lokalnimi deležniki in prebivalstvom, ki je zaradi polpretekle zgodovine še vedno v veliki meri izolirano. V sklopu projekta bomo razvijali tudi znanje o možnostih trženja neokrnjene narave v izobraževalnem turizmu.

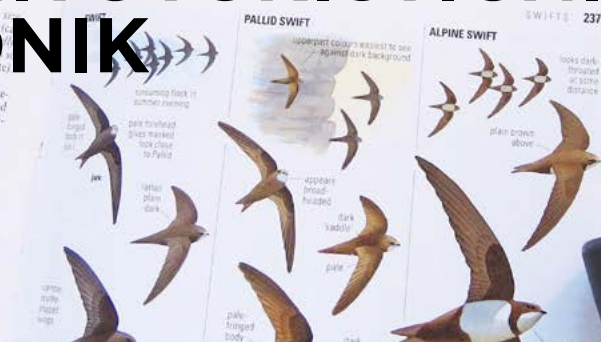
Mirna cona v zgornjem delu Reškega jezera bo prispevala k zagotavljanju miru za **BELOREPCA** (*Haliaeetus albicilla*) v tem prostoru.
foto: Marjan Artnak

KRATEK ORNITOTURISTIČNI VODNIK

/// Jernej Figelj

Swift *Apus apus*
55 cm, WS 36–39 cm. Breeds in Madeira and the Azores. Summer visitor (Mar–Aug), but many also stay in winter, winter areas of migrants largely in NW Africa. Very like Swift, but is slightly smaller and larger with narrower base. Tail proportionately shorter than Swift (not that this difference is perceptible only under open sky). Flight often appears supremely fast, with sharp turns, and unlike Swift frequently flies in canopy of trees.

Slovenija leži na stičišču Sredozemlja, Alp in panonskega sveta, zato je posledično tudi njena pestrost življenjskih okolij, rastlinstva in živalstva izjemna. Prav zato je Slovenija zanimiva turistična točka za ljudi z vsega sveta, saj bo vsak našel nekaj zase. Ker je to majhna država z mnogimi prometnicami, lahko človek zjutraj opazuje vrste, ki so pri nas ostale še iz časa ledenih dob, zvečer pa značilne predstavnice Sredozemlja.

LJUBITELJI VODNIH PTIC

Sečoveljske soline, Škocjanski zatok, reki Drava in/ali Mura ter Cerknjsko jezero so območja za ljubitelje vodnih ptic. Poleg pogostih vrst bomo ob obali lahko opazovali v Sloveniji redke gnezdilke, kot so mala čigra (*Sternula albifrons*), beločeli deževnik (*Charadrius alexandrinus*) ter tudi nekatere sredozemske vrste ptic, ki jim Slovenija predstavlja severni rob območja razširjenosti – svilnica (*Cettia cetti*) in žametna penica (*Sylvia melanocephala*). Reka Drava je izredno zanimiva v obdobju selitve ptic. Ob Dravi in Muri so tudi gnezdišča vrst, katerih središče razširjenosti pri nas je v severovzhodnem delu države – plašica (*Remiz pendulinus*) in belorepec (*Haliaeetus albicilla*).

ČE VAS ZANIMAJO GOZDNE PTICE

Načeloma je vsa Slovenija bogata z gozdnimi vrstami ptic. Nič čudnega, glede na to, da krepko več kot polovico države prekrivajo gozdovi. Za obiskovalce iz z gozdovi revnih držav je čudovito doživetje lahko že jutranji sprehod po ljubljanskem Rožniku ali Golovcu. Sicer pa na ljubitelja ptic zagotovo pusti največji vtis obisk pragozdnega ostanka. Najbolj znani so Krakovski pragozd pri Kostanjevici na Krki ter pragozdni ostanki na Kočevskem (Pečka, Krok, Rajhenav).

PTICE KULTURNE KRAJINE

V zadnjih letih številčnost ptic kulturne krajine v Sloveniji strmo upada in vedno manj je krajev, kjer lahko doživimo barve in zvoke prave mozaične kulturne krajine. Delček teh občutkov si lahko pričaramo predvsem v odročnih krajih ali pa v krajih, kjer zaradi naravnih dejavnikov (zamočvirjenost, kamnitost, strmine) intenzivno kmetovanje ni mogoče. Za opazovanje škrjancev in strnadov priporočam obisk Istre in Krasa, na Ljubljanskem barju in Cerknjskem jezeru bomo doživeli malo bolj »močvirno« kulturno krajino s kobiličarji (*Locustella naevia*), kosci (*Crex crex*) in močvirskimi trstnicami (*Acrocephalus palustris*). Obvezen je tudi obisk Kozjanskega in Goriškega, kjer se je tradicionalna krajina, spletena iz visokodebelnih sadovnjakov, suhih in močvirnih travnikov ter modro zapleveljenih njiv, še ohranila. Z nekaj sreče morda uzremo celo zlatovranko (*Coracias garrulus*).

OPAZOVANJE VISOKOGORSKIH PTIC

Obdobje, ko lahko opazujemo alpske ptice, je kratko, saj se v Alpah sneg obdrži še v poletje, ponovno pa jih pobeli že zgodaj jeseni. Za opazovanje alpskih ptic sta najboljša pohod od kočice do kočice po slovenskih alpskih gorovjih in osvojitve katerega od vršacev. Če ne utegnemo peš, se odpravimo do ene od mnogih slovenskih gondol. Priljubljena točka je Mangartsko sedlo, do katerega se lahko pripeljemo tudi z avtomobilom.

Na spletni strani revije Svet ptic se nahaja tudi angleški prevod članka.

Ker je Slovenija na stičišču Sredozemlja, Alp in panonskega sveta, je možnosti za ornitološko pustolovstvo veliko, tako za nas domačine kot za turiste.

foto: Petra Vrh Vrezec

